

2. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання // Початкова школа. – 2006. – №3. – С.9-11.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. – С.129.
4. Поспелкіна І. Інтерактивні технології навчання // Початкова освіта. – 2006. – №44(380). – С.3-7.

Л.П.Кадченко, З.І. Ведренкова

ІНШОМОВНЕ ЧИТАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В статтє идєт рєч о важности, а также методах и приемах овладения студентами различными видами иноязычного чтения в процессе самостоятельной учебной деятельности.

The article deals with the importance and methods and ways of students' mastering different types of foreign language reading in the process of independent educational activity.

Успішна професійна діяльність педагога неможлива без оволодіння навичками самостійного поповнення та оновлення отриманих раніше знань. Тому одне з найважливіших завдань вищого закладу освіти полягає в тому, щоб навчити студентів учитися, розвинути в них потребу в самоосвіті. Наполеглива цілеспрямована самостійна робота студентів є обов'язковою умовою та запорукою виховання творчої активності майбутніх учителів, успішного оволодіння обраною професією. Самостійній роботі з іноземної мови, за умови правильної її організації, притаманні великі резерви у плані підвищення рівня професійної готовності майбутнього педагога. В основі всіх видів самостійної роботи лежить розвиток такої важливої якості особистості вчителя, як самостійність. При виконанні самостійних завдань вона проявляється у здатності ставити перед собою цілі діяльності, визначати для себе її завдання та знаходити засоби і способи їх вирішення.

Під час самостійної роботи у бібліотеці студент набуває необхідних сучасному вчителю навичок роботи з літературою, у фонолабораторії – з технічними засобами навчання. У процесі виконання самостійної діяльності розвиваються такі якості особистості, як усидливість, терпіння, наполегливість у досягненні мети, любов до праці, окрім того, студент навчається прийомам самоаналізу та самооцінки.

Результати теоретичних досліджень та власний практичний досвід свідчать про те, що самостійна робота з іноземної мови має великі виховні можливості у професійно-моральному становленні майбутніх педагогів. Особливого значення удосконалення процесу самостійної навчальної діяльності студентів набуває у наш час у зв'язку з впровадженням кредитно-модульної системи навчання у вищу школу, коли значна частина матеріалу вноситься на самостійне опрацювання студентами. Проте проблема організації самостійної роботи студентів з іноземної мови у вищому навчальному закладі вивчена недостатньо і потребує подальшого дослідження.

Самостійну роботу ми, услід за сучасними дидактами, розуміємо як виконання різних видів індивідуальної і колективної навчальної діяльності студентів, яка здійснюється ними як на аудиторних і позааудиторних заняттях, так і вдома без безпосередньої участі викладача, але обов'язково співвідноситься з його організуючою роллю.

Самостійна навчальна робота передусім має бути усвідомленою, вільно обраною, внутрішньо вмотивованою діяльністю. Вона передбачає виконання студентом навчальних дій: усвідомлення мети своєї діяльності, прийняття навчального завдання, надання йому особистісного смислу (за теорією діяльності О.Н.Леонтьєва) [2], розподіл навчальних дій у часі, самоконтроль під час їх виконання тощо.

Проблему підготовки студентів до самостійної роботи і керівництво нею слід розглядати на мотиваційному, технологічному та організаційному рівнях. Розглянемо їх докладніше.

Від рівня сформованості мотиваційної сфери значною мірою залежить результативність професійного становлення майбутнього учителя, успіх його педагогічної праці. Мотивація – це процес спонукання до інших дій і вчинків. Вона є провідною силою людської діяльності і по праву займає центральне місце в структурі особистості. Тому дуже важливим є формування у студентів високої мотивації до самостійних занять. Для цього викладачу слід цілеспрямовано акцентувати їх увагу на значущості самостійної роботи серед інших форм навчання, наголошуючи на тому, що вона має не тільки навчальне, а й особистісне та суспільне значення.

Також при організації самостійної роботи постає завдання з одного боку мотиваційно готувати студентів до неї, з іншого – обґрунтовано, правильно відбирати обсяг матеріалу для самостійної

роботи, доцільно підбираючи його тематику-зміст, складність, особистісну значущість, професійну спрямованість тощо.

Важливою складовою успіху самостійної роботи студентів у процесі навчальної діяльності з іноземної мови є її належна організація – планування, управління, контроль. На нашу думку, підвищенню результативності самостійної навчальної діяльності студентів сприятиме наявність графіка усіх видів навчальних робіт – консультацій, модульного контролю, заліків, екзаменів тощо. У графіку зазначаються терміни виконання тієї чи іншої роботи, обсяг часу, що відводиться на неї, тематика, література, форми та критерії оцінювання.

Сьогодні, коли проблема інтенсифікації навчального процесу набула особливої актуальності, все більш важливою стає оптимізація процесу самостійної роботи студентів.

Одним із видів цієї роботи є читання. Аналіз результатів досліджень З.І.Кличнікової, Н.О.Науманна, М.М.Прусакова, С.К.Фоломкиної та ін. дозволяє дійти висновку, що в умовах відсутності іншомовного середовища читання є найближчим шляхом до успішного оволодіння іноземною мовою. Воно є джерелом отримання необхідної інформації, допомагає студентам краще зрозуміти важливість знання відповідної мови, загострює інтерес до її вивчення. Читання є найбільш доступним і найпоширенішим аспектом іноземної мови у навчальному процесі, при цьому робота над ним сприяє оволодінню і іншими аспектами (фонетичним, лексичним, граматичним) та видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, письмом).

Тому завданням немовного вищого навчального закладу у галузі читання є навчання студентів самостійному читанню. Оскільки саме самостійне читання є комплексним умінням, необхідним фахівцю; також саме воно дозволяє подальше вдосконалення й накопичування індивідуального досвіду читача.

У психолого-педагогічній літературі читання вважається складним видом мовленнєвої діяльності, що забезпечує “процес сприйняття й активного опрацювання інформації, графічно закодованої за системою тієї чи іншої мови”, комунікації з автором відповідного тексту [1, с.11]. У акті читання, за психологом З.І.Кличніковою, відбувається подвійне синхронне перетворення: 1) оптично сприйнятого тексту на систему мовних значень і 2) останніх у смисловий зміст тексту [1, с.34]. З метою досягнення здатності студента до таких перетворень навчання іноземного читання

здійснюється за двома основними напрямками: технікою читання і осмисленим читанням.

Один із шляхів формування умінь самостійного читання – самостійна робота студентів з текстом. Основною проблемою, яка виникає під час організації самостійної роботи є забезпечення оптимального співвідношення педагогічного керівництва нею й пізнавальної активності студентів. Основним мотивом самостійного читання літератури є пізнавальний інтерес. Відповідно, навчання самостійному читанню повинно здійснюватись як оволодіння активним мотивованим процесом. Результат діяльності залежить від правильності визначення змісту навчального матеріалу, управління процесом активності студентів.

Шляхом поступового зменшення управління самостійною роботою студентів над текстом (зовнішнього контролю) можна послідовно перейти до самоконтролю студентів. Вплив на їх мотиваційну сферу приведе до перетворення пізнавального інтересу в пізнавальну потребу.

Навчання читання повинно здійснюватись як оволодіння не тільки активним пізнавальним процесом, а й автоматизованим процесом. Автоматизації підлягають передусім основні механізми читання як виду мовленнєвої діяльності. Формування їх у процесі та режимі тільки самостійної роботи неможливо. Автоматизації основних операцій, що складають механізми, необхідні для здійснення самостійного читання, можуть, на нашу думку, слугувати як спеціальна система вправ, так і набуття індивідуального фахового досвіду читача у процесі регулярного читання. При правильній його організації формується пізнавальна самостійність, автоматизується сприйняття, розпізнавання і розуміння структури і елементів речення. Студенти вчаться долати труднощі в розумінні, сприймаючи їх, головним чином, як лексичні, вчаться працювати зі словником, мовній здогадці і смисловою прогнозуванню.

Самостійне читання до того ж – це передусім індивідуальне читання. Групові форми роботи не можуть бути ефективними при виконанні висунутого завдання – навчання самостійного читання. Студенти повинні мати хоча б мінімальну свободу вибору: тексту, завдання, ступеня проникнення в зміст того, що читається (виду читання), режиму роботи (зі словником чи без словника), теми і часу, ступеня самостійності (консультації викладача чи інших студентів), форми звітності (переклад, переказ, анотація і т.д.). Причому роль індивідуалізації процесу формування самостійного читання особливо

важлива: те, що є достатнім для одного студента, може служити лише відправним моментом для іншого.

Вдосконалюється мотиваційна сфера студентів. Мотив пізнавального інтересу підкріплюється іншими особистісно значущими мотивами: спочатку, може бути, навіть суто навчальними (можливість продовжувати навчання), а потім і професійними: органічне входження умінь самостійного читання іноземної літератури за фахом у підструктуру професійної теперішньої і майбутньої діяльності.

Успішному формуванню необхідних умінь читання сприяє систематичний контроль рівня досягнутих результатів. Для його виявлення доцільно спиратися на такі показники: покращення техніки читання і поглиблення розуміння смислових відношень, виражених у мовленнєвому повідомленні.

Врешті-решт, варто зазначити, що результативність навчання читання значною мірою залежить від використання самостійного домашнього читання. Саме воно відкриває значні додаткові можливості для оволодіння іншомовним читанням і мовою в цілому і є одночасно ключем для вирішення більшості виховних та освітніх завдань у плані підготовки майбутнього вчителя-професіонала.

На жаль, домашнє читання на іноземній мові не стало на сьогоднішній день нагальною потребою студентів. Причини такого становища, на наш погляд, полягають у відсутності мотивації, про яку говорилося вище, у слабкому рівні мовної підготовки студентів, у недостатній кількості необхідної літератури для читання. В результаті – відсутність інтересу до читання іноземною мовою, невіра в свої сили. Але є й інша сторона ситуації, що склалася. В той час, коли у більшості студентів домашнє читання на іноземній мові не викликає позитивних емоцій, властивих читанню на рідній мові, сприймається ними лише як навчальне завдання, а не як можливість отримання нової інформації, вони, тим не менш, усвідомлюють важливість цього виду мовленнєвої діяльності та, як свідчить опитування, хотіли б оволодіти навичками читання професійно-педагогічної літератури на іноземній мові.

Аналіз результатів теоретичних досліджень та власний багаторічний педагогічний досвід дозволяють виділити вимоги, дотримання яких підвищує ефективність домашнього читання. Це такі умови, як:

- 1) створення у студента впевненості, що він може читати;

2) зміст текстів для читання повинен бути важливим для читача;

3) фактичний зміст текстів іноземною мовою можна використати в іншому виді навчальної чи іншої діяльності;

4) завдання до текстів іноземною мовою повинні бути аналогічними завданням до текстів рідною мовою;

5) студент повинен бути впевненим, що від нього вимагається розуміння змісту тексту, а не тільки уміння його озвучити.

Також у немовному ВНЗ гострою є проблема відбору мовного матеріалу, максимальне наближення його до профілю факультету. Від правильного вибору матеріалу для позааудиторного читання, від його змістового насичення залежать успіхи студентів не тільки у знанні мови, але і їх психологічний настрій, їх “взаємовідносини” з іноземною мовою взагалі. Підбираючи тексти для позааудиторного читання, необхідно мати на увазі такі суттєві фактори як ступінь підготовленості студентів по спеціальності, зміст і логічна побудова наук, відображених у відповідних матеріалах на іноземній мові і, звісно, ступінь підготовленості студентів з мови, що вивчається.

З урахуванням вищесказаного пропонується система формування умінь самостійного читання, елементами якої є:

- формування і автоматизація основних механізмів читання при допомозі спеціальної системи вправ і в режимі групового навчального читання;
- формування індивідуального професійного досвіду читача у регулярному читанні;
- автоматизація комунікативних умінь читання шляхом чергування на початковому етапі навчання різних видів читання.

Правильний відбір текстів буде сприяти формуванню особистості майбутнього спеціаліста шляхом впливу на мотиваційну сферу студента – формуванню пізнавальних потреб.

Правильно організований контроль буде впливати на формування пізнавальної самостійності.

Цьому ж буде слугувати й індивідуалізація самостійної роботи студентів з текстом.

Варто також періодично пояснювати студентам надзвичайну важливість самостійного читання, показувати наявність міцних зв'язків між різними видами іноземної мовленнєвої діяльності і пов'язаного з цим ефективного впливу читання на оволодіння мовою в цілому. Звичайно ж, важливо нагадувати студентам про необхідність оволодіння іноземним читанням для досягнення головної мети

навчання у вищій школі – всебічного підвищення рівня своєї освіченості й культури, готовності до можливого спілкування із представниками тієї країни, мову якої вони вивчають, підготовки до життя і майбутньої успішної професійної діяльності.

Література

1. Клычникова З.И. Психологические особенности восприятия и понимания письменной речи (Психология чтения): Автореф. дис. ... докт. психол. наук. – М., 1975
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.

О. Ч. Чирва

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК УМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

В статтє делается попытка определения понятия, возможностей и актуальных проблем педагогического дизайна в обновлении системы художественного образования на принципах системного, личностно-ориентированного подходов к организации учебного процесса.

In the article is given it a shot determination of concept, possibilities and the issue of the day of pedagogical design in the update of the system of artistic education on principles of systems, personality-oriented approaches to organization of educational process.

Ускладнення педагогічного процесу в цілому, активне використання сучасних інформаційних технологій, зростаючі потреби та вимоги до створення та впровадження гнучких, особистісно-спрямованих освітніх технологій зумовлює інтерес науковців до педагогічного дизайну і робить дослідження його проблем актуальними.

Педагогічний дизайн – відносно нова галузь педагогічних знань, яка виникла у 60-ті роки ХХ століття і пов'язана з розвитком інформаційної культури суспільства. Основою педагогічного дизайну є створення та опис "оптимальних проєктів" освітнього простору, які пов'язані насамперед з вирішенням питань інтеграції інформаційних засобів та нових мультимедіа в навчальний простір та проблем організації процесу навчання в онлайн-просторі. Але зорієнтованість освітнього простору на розвиток особистості, його змістовне та структурне ускладнення виявляє проблеми системоутворюючого, методологічного характеру і робить актуальним